

บทที่ 4

กรณีศึกษาการประกอบกิจการฝังกลบกากของเสียอุตสาหกรรม ของบริษัท Better World Green จำกัด จังหวัดสระบุรี

การนำเสนอเนื้อหาในบทนี้ นำเสนอในส่วนกรณีศึกษาการประกอบกิจการฝังกลบของเสียอุตสาหกรรมของบริษัท Better World Green จำกัด จังหวัดสระบุรี ที่เกิดปัญหาการปนเปื้อนของกากของเสียอุตสาหกรรมลงสู่แหล่งน้ำใต้ดิน จนทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสียและรวมตัวเพื่อเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยนำเสนอให้เห็นภาพของสถานการณ์การร่วมมือของภาคประชาชนและแก้ไขปัญหาของหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนบทวิเคราะห์และสังเคราะห์ของคณะผู้ศึกษาในการที่จะเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมโดยอาศัยเครื่องมือทั้งด้านเศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม กลไกเชิงสถาบันมาร่วมด้วย

4.1 สถานการณ์ปัญหาการปนเปื้อนจากการประกอบกิจการฝังกลบของเสียอุตสาหกรรม ของบริษัท Better World Green จำกัด จังหวัดสระบุรี

4.1.1 สภาพปัญหาและผลกระทบของการปนเปื้อน

บริษัท Better World Green จำกัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บริเวณตำบลห้วยแห้ง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ซึ่งได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการรับฝังกลบวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2541¹ มีเนื้อที่ทั้งหมด 220 ไร่ สภาพที่ตั้งของบ่อฝังกลบเป็นที่ลาดเชิงเขา และเป็นพื้นที่ต้นน้ำของชุมชนห้วยแห้ง กุดนกกเปล้า และหนองปลาไหล ประชาชนใช้น้ำสำหรับการเกษตรและอุปโภค ต่อมาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหลได้รับเรื่องร้องเรียนจากชาวบ้านในกรณีน้ำเสียจึงได้ส่งเรื่องร้องเรียนไปยังกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เมื่อเจ้าหน้าที่ของกระทรวงฯ เข้าไปตรวจสอบพบว่าสถานที่ฝังกลบขยะของบริษัท Better World Green จำกัด ไม่มีระบบรวบรวมและสูบน้ำชะขยะ ไม่มีระบบบำบัดน้ำชะขยะ ไม่มีการเสริมคันดินโดยรอบบ่อฝังกลบ และไม่มีระบบการจัดการน้ำฝนที่ไหลลงบ่อฝังกลบ ส่งผลให้น้ำเสียในบ่อฝังกลบไหลสู่บริเวณภายนอกบ่อ² นอกจากนี้ยังพบว่าการดำเนินงานของบริษัท Better World Green ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในการปฏิบัติงานที่ได้ขออนุญาตไว้กับกรมโรงงานอุตสาหกรรมโดยพบว่ามีขยะบางประเภทที่พบเข้าข่ายเป็นขยะอันตราย (Hazardous Waste)³ เช่น แผลงวงจรอิเล็กทรอนิกส์

¹ ได้รับอนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2540 จัดเป็นโรงงานจำพวกที่ 3 ลำดับที่ 101 มีพื้นที่ประมาณ 220 ไร่

² ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำลายฤทธิ์ จำกัด ทิ้ง หรือฝังสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว ท้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2541

³ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2541)

น้ำมันเครื่องใช้แล้ว เศษฟิล์ม เป็นต้น ทางกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ จึงได้แจ้งไปยังกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อพิจารณาตรวจสอบและสั่งการให้บริษัท Better World Green จำกัดปรับปรุง แก๊สไขหรือระบบการดำเนินการแล้วแต่กรณี

ต่อมาหลังจากนั้น บริษัท Better World Green ได้ขออนุญาตขยายโรงงานเพื่อประกอบกิจการปรับสภาพของเสียรวมและรับฝังกลบกากสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่เป็นของเสียอันตรายเพิ่มเติมบ่อฝังกลบที่ 2 มีการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 โดยมีเงื่อนไขให้ปฏิบัติตามมาตรการในรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ทางบริษัท Better World Green ได้ปรับปรุง แก๊สไขทำการปิดบ่อฝังกลบที่ 1 เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2546⁴ และได้รับอนุญาตจากกรมโรงงานให้เปิดดำเนินการฝังกลบกากอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นอันตรายในบ่อฝังกลบที่ 2 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2546

สาเหตุของการปนเปื้อน เนื่องจากสภาพที่ตั้งบ่อฝังกลบบมีลักษณะเป็นที่ลาดเชิงเขา และเป็นพื้นที่ต้นน้ำของชุมชนต่างๆ ที่ใช้น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค ในช่วงฤดูฝนบริเวณดังกล่าวจะมีฝนตกค่อนข้างมาก ดังนั้นน้ำอาจท่วมบริเวณบ่อฝังกลบทำให้เกิดน้ำท่วมขัง นอกจากนี้พื้นที่ตั้งบริเวณบ่อฝังกลบบมีรอยแตกของชั้นหิน และเป็นพื้นที่เติมน้ำบาดาลซึ่งถ้าหากมีการรั่วซึมจะทำให้เกิดการปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำใต้ดินได้

ความรุนแรงของการปนเปื้อน จากการตรวจสอบคุณภาพน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน รวมทั้งตะกอนดินในแหล่งน้ำผิวดิน จนถึงปัจจุบันโดยคณะทำงาน⁵ ติดตามตรวจสอบ พบปัญหาดังนี้

- (1) ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำบ่อสังเกตการณ์ พบว่าน้ำในบ่อหลายพื้นที่ของบริษัทมีโลหะหนัก ได้แก่ นิเกิล ตะกั่ว อาร์เซนิก และเซเลเนียม มีค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง
- (2) ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำในบ่อบาดาลของประชาชน พบว่าส่วนใหญ่มีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน
- (3) พบว่ามีกลิ่นของไอระเหยพวก VOC แต่ยังไม่มีการวัดอย่างเป็นทางการ

4.1.2 การดำเนินการแก้ไขปัญหา

วันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2543 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล อำเภอแกลงคอยจังหวัดสระบุรี ได้ส่งเรื่องร้องเรียนกรณีน้ำเน่าเสีย เนื่องจากบริษัท Better World Green จำกัด ได้ทิ้งขยะลงในลำคลองสาธารณะไปยังกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จึงได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของกระทรวงฯ เข้าไปดำเนินการตรวจสอบ พบว่าสถานที่ฝังกลบขยะของบริษัท Better World Green จำกัด ไม่มีระบบรวบรวมและสูบน้ำชะขยะ ไม่มีระบบบำบัดน้ำชะขยะ ไม่มีการเสริมคันดินโดยรอบบ่อฝังกลบ และไม่มีการจัดการน้ำฝนที่ไหลลงบ่อฝังกลบ ส่งผลให้น้ำเสียในบ่อฝังก

⁴ เนื่องจากบ่อฝังกลบเดิม โดยมีประมาณการฝังกลบทั้งหมด 67,774 ตัน

⁵ กรมควบคุมมลพิษร่วมกับจังหวัดสระบุรี ได้จัดตั้งคณะทำงานไตรภาคี ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของประชาชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และสถาบันการศึกษา มาทำหน้าที่ในการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น

กลบไหลสู่บริเวณภายนอกบ่อ⁶ นอกจากนี้ยังพบว่าการดำเนินงานของบริษัท Better World Green ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในการปฏิบัติงานที่ได้ขออนุญาตไว้กับกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม โดยมีการนำขยะหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้วซึ่งขยะบางประเภทที่พบเข้าข่ายเป็นขยะอันตราย (Hazardous Waste)⁷ เช่น แผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ น้ำมันเครื่องใช้แล้ว เศษฟิล์ม เป็นต้น ทางกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ จึงได้แจ้งไปยังกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อพิจารณาตรวจสอบและสั่งการให้บริษัท Better World Green จำกัดปรับปรุง แก้ไข หรือระงับการดำเนินการแล้วแต่กรณี

วันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2543 กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ส่งเจ้าหน้าที่ ลงทำการตรวจสอบข้อเท็จจริง

วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ.2544 กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม มีหนังสือถึงกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม แจ้งผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามที่ได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปยังบริษัท Better World Green จำกัดเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2543 ว่า บริษัทฯ ได้จัดทำคณดินโดยรอบบ่อฝังกลบตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ มีระบบรวบรวมและสูบน้ำชะขยะ โดยมีบ่อสังเกตการณ์คุณภาพน้ำใต้ดินที่บริเวณต้นน้ำ 1 แห่ง ท้ายน้ำ 1 แห่ง รวมทั้งได้จัดทำสถานที่คัดแยกหรือที่พักขยะชั่วคราวอย่างเหมาะสม และไม่มีการนำขยะอันตรายมาดำเนินการฝังกลบอีก ฯลฯ และบริษัทฯ ยังได้ปรับปรุงแก้ไขสถานที่ฝังกลบและการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 1 (พ.ศ.2541)

วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2544 และ 7 มีนาคม พ.ศ.2545 สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้นำเรื่องร้องเรียนกรณีของบริษัท Better World Green จำกัด แจ้งไปยังกรมควบคุมมลพิษ ให้ทำการตรวจสอบ ผลจากการตรวจสอบโดยกรมควบคุมมลพิษพบว่า สิ่งปฏิกูลและวัสดุเหลือใช้ที่บริษัท Better World Green จำกัด นำมาดำเนินการฝังกลบนั้นบางส่วนมีสารอินทรีย์สูงและก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น กรมควบคุมมลพิษจึงได้มีหนังสือแจ้งไปยังกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหาต่อไป

วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2545 กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม มีหนังสือมายังกรมควบคุมมลพิษ เพื่อแจ้งว่าบริษัท Better World Green จำกัด ได้ดำเนินการปิดคลุมบ่อฝังกลบที่ 1 แล้วโดยถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี และหน่วยงานท้องถิ่นร่วมเป็นสักขีพยาน นอกจากนี้ทางบริษัทฯ จะได้ดำเนินการปลูกพืชคลุมดินเพื่อป้องกันน้ำชะผิวดินโดยเร็ว

วันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ.2546 จังหวัดสระบุรีได้ประสานไปยังกรมควบคุมมลพิษให้ร่วมกับสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระบุรี และคณะกรรมการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประกอบการรับฝังกลบขยะของบริษัท Better World Green จำกัด ซึ่งจังหวัด

⁶ ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำลายฤทธิ์ จำกัด ทิ้ง หรือฝังสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้ว ท้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2541

⁷ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2541)

สระบุรีได้แต่งตั้งขึ้น เพื่อติดตามตรวจสอบการประกอบกิจการของบริษัทฯ พบว่าบริเวณบ่อฝังกลบขยะมีกลิ่นเหม็นเล็กน้อย และจากการดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำจากบ่อสังเกตการณ์บริเวณบ่อฝังกลบมาตรวจวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ พบโลหะหนัก เช่น นิกเกิล แมงกานีส ตะกั่ว และอาร์เซนิก เกินเกณฑ์มาตรฐาน⁸ จึงได้มีหนังสือแจ้งไปยังกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และจังหวัดสระบุรี เพื่อควบคุมการประกอบกิจการรับฝังกลบขยะของบริษัท Better World Green จำกัด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด

วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2546 นายยงยศ อติเรกสาร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต 2 จังหวัดสระบุรี มีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีคำสั่งระงับการดำเนินการฝังกลบกากอุตสาหกรรม และเพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการของบริษัท Better World Green จำกัด

วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2546 ผู้ชุมชนได้ทำการปิดถนนทางเข้า-ออกของบริษัท Better World Green ทำให้ไม่สามารถขนกากอุตสาหกรรมเข้าไปดำเนินการฝังกลบได้ ทางบริษัทฯ จึงได้ดำเนินการแจ้งความไว้ โดยกล่าวโทษร้องทุกข์กับผู้ชุมนุมที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อทางบริษัทฯ

วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2546 มีการจัดประชุมเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลการตรวจสอบและเสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน โดยกรมควบคุมมลพิษเป็นผู้ชี้แจงผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง ในการประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรมกรณีบริษัท Better World Green จำกัด เผชิญกับปัญหาการชุมนุมของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการประกอบกิจการฝังกลบกากอุตสาหกรรมของบริษัทฯ

วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2546 จังหวัดสระบุรี มีหนังสือเพื่อขอความร่วมมือมายังกรมควบคุมมลพิษในการติดตามตรวจสอบการแพร่กระจายของสารโลหะหนัก รวมทั้งชี้แจงการดำเนินการของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี และกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ในการเร่งให้บริษัท Better World Green จำกัด ดำเนินการแก้ไข ฟื้นฟู การปนเปื้อนของโลหะหนักและมวลสารต่างๆ ในน้ำใต้ดิน เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชนผู้ใช้น้ำ เพื่อการอุปโภคบริโภค และตั้งคณะกรรมการประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม กรณีเรื่องร้องเรียนปัญหามลพิษจากบ่อฝังกลบของบริษัท Better World Green จำกัด

วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2546 ประชุมคณะกรรมการประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม กรณีเรื่องร้องเรียนปัญหามลพิษจากบ่อฝังกลบของบริษัท Better World Green จำกัด โดยทางปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสนอให้ทางคณะกรรมการฯ ลงไปดำเนินการตรวจสอบบริเวณบ่อฝังกลบที่มีปัญหา

⁸ ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 20 (พ.ศ.2543) เรื่องกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำใต้ดิน ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2546 คณะอนุกรรมการประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม กรณีเรื่องร้องเรียนปัญหามลพิษจากบ่อฝังกลบของบริษัท Better World Green จำกัด เดินทางไปตรวจสอบบ่อฝังกลบของบริษัท Better World Green จำกัด

วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2546 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีคำสั่งให้แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภายในกระทรวงฯ และผู้แทนประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เพื่อตรวจสอบ วิเคราะห์ และประเมินผลกระทบ รวมทั้งเสนอแนะมาตรการแก้ไขปัญหา

วันที่ 15-29 ตุลาคม พ.ศ.2546 คณะทำงานฯ ได้เสนอแนะแนวทางและมาตรการการแก้ไข ปัญหา จากการติดตามตรวจสอบครั้งที่ 1 แก่กรมโรงงานอุตสาหกรรมและจังหวัดสระบุรี

วันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ.2546 สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรีได้มีคำสั่งให้ทาง บริษัท Better World Green ปรับปรุงแก้ไขโรงงานเพื่อแก้ไขปัญหา

วันที่ 18-19 พฤศจิกายน พ.ศ.2546 คณะทำงานฯ พบว่าในแหล่งน้ำผิวดินมีการปนเปื้อนของสารโลหะหนัก จึงได้แจ้งผลและขอเสนอแนะเพิ่มเติมแก่กรมโรงงานอุตสาหกรรมและจังหวัด สระบุรี

วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2546 ได้มีการหารือกันระหว่างผู้แทนผู้ร้องเรียน (นางสาวประวิทย์ บุญทับ) และผู้มีอำนาจของทางบริษัทฯ กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เจริญเพื่อหาข้อยุติ ในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวง อุตสาหกรรม และจังหวัดสระบุรี ซึ่งได้เจรจาข้อตกลงในกรณีที่ราษฎรตำบลหนองปลาไหล และ ตำบลกุดนกเปล้า อำเภอเมืองสระบุรี ได้ร้องเรียนว่าบริษัท Better World Green ก่อเหตุเดือดร้อน รำคาญเรื่องน้ำเสีย และมีกลิ่นเหม็น

วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2546 จังหวัดสระบุรีได้มีหนังสือแจ้งมาที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถึงการประชุมกรณีดังกล่าวซึ่งสรุปผลการเจรจาได้ดังนี้

- ให้กรมทรัพยากรน้ำบาดาล นำตัวอย่างน้ำที่ปล่อยจากโรงงานอุตสาหกรรมมา ตรวจสอบ ว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ และขอทราบผลใน 15 วัน

- ให้กรมโรงงานอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์หาค่าโลหะหนัก จากวัสดุในบ่อฝังกลบที่ 1

- ห้ามไม่ให้รถนำกากอุตสาหกรรมเข้ามาในพื้นที่ในระหว่างดำเนินการข้อ 1-2

- ระหว่างการตรวจสอบให้ประชาชนยุติการชุมนุม และให้ทางบริษัทฯ ถอนแจ้งความ กล่าวโทษร้องทุกข์กับผู้ชุมนุม

ทั้งนี้ คณะทำงานฯ ได้ติดตามตรวจสอบการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาของบริษัท Better World Green พบว่าทางบริษัทฯ ได้ดำเนินการแก้ไขแล้ว แต่ยังไม่ได้ทำแนวป้องกันน้ำใต้ดิน (Grouting) เนื่องจากรอผลการตรวจสอบการรั่วซึมจากบ่อสังเกตการณ์ ซึ่งถ้าหากพบว่ามีการรั่วซึม บริษัทจะต้องทำแนวป้องกันน้ำใต้ดิน โดยใช้ซีเมนต์ หรือซีเมนต์ผสมสารเบนโทไนต์ฉีดรอบๆ ฐาน

ของบ่อฝังกอบ และได้แจ้งผลการติดตามตรวจสอบให้ทางจังหวัดสระบุรี เพื่อทราบและพิจารณา
ดำเนินการต่อไป

วันที่ 20 มกราคม พ.ศ.2547 ทางบริษัท Better World Green ได้มีหนังสือมายังกรมควบคุมมลพิษ เพื่อ
ขอความช่วยเหลือในการใช้สิทธิอันชอบธรรมเพื่อประกอบกิจการ เนื่องจากชาวบ้านปิดถนนทำให้
ไม่สามารถนำกากอุตสาหกรรมเข้าฝังกอบได้ตามปกติ

วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ.2547 ทางจังหวัดสระบุรีได้จัดการประชุมไตรภาคีขึ้น เพื่อชี้แจงทำ
ความเข้าใจ ไกล่เกลี่ยและทำความเข้าใจร่วมกัน โดยมีมติให้ดำเนินการ ดังนี้

- ให้หน่วยราชการ เตรียมรองรับเหตุการณ์ที่อาจเกิดความรุนแรงจากการเผชิญหน้ากันทั้ง
2 ฝ่าย และให้ตำรวจจังหวัดสระบุรีจัดทำแผนรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ที่มีการชุมนุมของ
ชาวบ้าน

- ขอความร่วมมือจากกรมควบคุมมลพิษและกรมโรงงานอุตสาหกรรม ให้ดำเนินการ
ตรวจสอบหลุมฝังกอบที่ 1 อีกครั้ง

- ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พิจารณามาตรการและแนวทางแก้ไขเพื่อให้เป็นที่
ยอมรับของชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน

- ให้ทั้ง 2 ฝ่ายรอคำตัดสินของศาลในประเด็นที่มีการยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง

- ให้ทางบริษัทฯ จัดตั้งกองทุนพัฒนาตำบลและใช้เงินกองทุนสิ่งแวดล้อมในการช่วยเหลือ
ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน

วันที่ 12 พฤษภาคม 2547 กรมควบคุมมลพิษได้เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อชี้แจงรายละเอียดและความเห็นเกี่ยวกับ
การติดตามตรวจสอบบ่อฝังกอบกากอุตสาหกรรม

วันที่ 27 พฤษภาคม 2547 จังหวัดสระบุรีได้มีหนังสือแจ้งไปที่กรมควบคุมมลพิษว่าได้การ
ดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านกรณีดังกล่าว ดังนี้

- พยายามแก้ไขและยุติปัญหาด้วยหลักบูรณาการ โดยให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกัน
และแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อหาแนวทาง และกำหนดมาตรการสำหรับการ
แก้ไขปัญหา และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษได้ส่งเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญมาตรวจสอบ
หลายครั้งเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสีย รวมถึงการป้องกันมลพิษต่างๆ

- จัดการประชุมในลักษณะไตรภาคี ระหว่างผู้แทนของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน
ผู้แทนหน่วยงานต่างๆ และผู้แทนของทางบริษัทฯ เพื่อหารือถึงแนวทางการแก้ไข

- มีคำสั่งศาลให้กำหนดมาตรการหรือวิธีคุ้มครองเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนพิพากษา
โดยให้ระงับการนำกากอุตสาหกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตราย หรือความเดือดร้อนแก่บุคคล หรือ
ทรัพย์สินที่อยู่ใกล้เคียง

วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ.2547 ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีได้รับมอบหมายจากกระทรวงอุตสาหกรรมใช้อำนาจตามความในมาตรา 37 แห่งพ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535 สั่งให้บริษัทฯ ถือปฏิบัติตามคำสั่งจากศาลปกครอง

วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ.2547 กรมควบคุมมลพิษร่วมประชุมกับจังหวัดสระบุรี ที่ประชุมมีความเห็นให้ตั้งคณะทำงานไตรภาคี ประกอบด้วยตัวแทนของประชาชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับจังหวัด และส่วนกลาง รวมทั้งสถาบันการศึกษา เพื่อดำเนินการตรวจสอบว่าบริษัทมีการนำกากของเสียอันตรายเข้ามาฝังกลบด้วยหรือไม่ และพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากชาวบ้านยังคงมีการร้องเรียนอยู่ ทั้งนี้ คณะทำงานฯ ได้กำหนดแผนการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำผิวดิน และน้ำใต้ดิน รวมทั้งตะกอนดินในแหล่งน้ำผิวน้ำผิวดินเพื่อเป็นการติดตามเฝ้าระวัง โดยสรุปผลการติดตามตรวจสอบจนถึงปัจจุบันได้ดังนี้

- ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำบ่อสังเกตการณ์ พบว่าน้ำในบ่อสังเกตการณ์หลายบ่อในพื้นที่บริษัทฯ มีโลหะหนัก ได้แก่ นิกเกิล (Ni) ตะกั่ว (Pb) อาร์เซนิก (As) และเซลีนียม (Se) มีค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

- ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำในบ่อน้ำบาดาลของประชาชนพบว่าส่วนใหญ่มีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

- ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำในบ่อสังเกตการณ์ที่ขุดขึ้นใหม่บริเวณท้ายพื้นที่ของบริษัท เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2547 พบว่าน้ำในบ่อมีโลหะหนัก ได้แก่ นิกเกิล (Ni) และตะกั่ว (Pb) มีค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

- คุณภาพน้ำผิวดินบริเวณโดยรอบพื้นที่ฝังกลบส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

เมื่อเดือนกันยายน 2547 นายกรัฐมนตรี(พต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) ได้มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) ติดตามเร่งรัด การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยกรมควบคุมมลพิษได้รายงานสรุปผลการดำเนินการให้ทราบและต่อมาได้สั่งการให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำการเฝ้าติดตาม และตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

4.2 การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4.2.1 การวิเคราะห์ปัญหาด้านสถาบัน / องค์กร

หน่วยงานในพื้นที่ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยสรุปบทบาทของแต่ละหน่วยงาน ดังนี้

- องค์กรภาครัฐ ประกอบด้วย

(1) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย หน่วยงานภายในกระทรวงฯ ผู้แทนประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งทำหน้าที่ในการตรวจสอบ วิเคราะห์ และประเมินผลกระทบ รวมทั้งเสนอแนะมาตรการแก้ไขปัญหา

- (2) กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการตรวจสอบสถานที่ฝังกลบ
- (3) กระทรวงอุตสาหกรรม พิจารณาสั่งการให้บริษัท Better World Green ปรับปรุงแก้ไข การดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว
- (4) กรมควบคุมมลพิษ ตรวจสอบบริเวณบ่อฝังกลบ และวิเคราะห์หาโลหะหนักจาก ตัวอย่างน้ำ
- (5) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี ทำหน้าที่พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่
- (6) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำว่าน้ำเสียที่ปล่อยจาก โรงงานเป็นน้ำที่สามารถนำไปใช้ได้หรือไม่
- (7) กรมโรงงานอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ค่าโลหะหนักจากวัสดุที่ฝังกลบในบ่อที่ 1

- **หน่วยงานภาคเอกชน** ประกอบด้วย บริษัท Better World Green จำกัด ให้เงินกองทุน สิ่งแวดล้อมและกองทุนพัฒนาตำบล เพื่อช่วยเหลือประชาชนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

จากสภาพที่เกิดขึ้นได้แสดงให้เห็นปัญหาการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการจัดการจัดการเชิงรุกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยตามบทบาทและหน้าที่ตาม กฎหมายแล้วในเรื่องนี้อยู่ในหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ สำนักงานโรงงานอุตสาหกรรมรายสาขาที่ 6 มีหน้าที่ดูแลโรงงานลำดับที่ 101, 105 และ 106 ตั้งแต่ในส่วนของการอนุญาตโรงงาน การศึกษาและสำรวจประเภทโรงงาน ที่มีความเสี่ยงสูงต่อ มลพิษ กำหนดมาตรการหลักเกณฑ์เพื่อการลดผลกระทบต่อดินและน้ำใต้ดิน รวบรวม วิเคราะห์ ประมวลผลข้อมูลพิษดิน การกำหนดมาตรฐานเพื่อป้องกันการปนเปื้อน การพัฒนาและดำเนินการ เกี่ยวกับการจัดการมลพิษและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน การ ตรวจสอบพิจารณาอนุญาตนำสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วออกนอกบริเวณโรงงาน การตรวจสอบ และพิจารณาอนุญาตครอบครองน้ำมันหล่อลื่นที่ใช้แล้ว ดำเนินการควบคุมและกำหนดวิธีการกำจัด สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว ที่ไม่เป็นอันตรายและที่เป็นอันตรายให้เป็นไปตามประกาศกระทรวง อุตสาหกรรม ตลอดจนการให้คำปรึกษาแนะนำ และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี ฝ่าย โรงงานอุตสาหกรรมซึ่งสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมก็มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำกับควบคุมโรงงาน อุตสาหกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน การจดทะเบียนเครื่องจักรฯ วัตถุอันตรายฯ และกฎหมาย อื่นที่เกี่ยวข้อง การป้องกัน สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของโรงงาน โดยในส่วนของกรมควบคุม มลพิษเป็นอีกหน่วยงานที่มีบทบาทในเรื่องการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อทำ รายงานสถานการณ์มลพิษและมีบทบาทในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องรื้อร้างทุกซ์ด้านมลพิษ โดย ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่าปัญหามลภาวะมากมายที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลาอันเกิดจากการปล่อยน้ำเสีย แต่ขาดการจัดการอย่างจริงจังจากภาครัฐบาล โดยชาวบ้านได้มีการร้องเรียนในหลายครั้งแต่ก็ไม่ได้

มีการแก้ไขอย่างจริงจังจนกระทั่งเกิดการรวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อชุมนุมประท้วงและกดดันอย่างหนัก ในช่วงเดือนตุลาคมและกันยายน พ.ศ.2546 ซึ่งหลังจากนั้นจึงได้มีผู้หลักผู้ใหญ่ของบ้านเมืองเข้ามาตรวจสอบรวมทั้งคลี่คลายปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

2. การขาดการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและขาดการสนับสนุนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการกับปัญหาโดยกิจกรรมการมีส่วนร่วมในหลายกรณีที่เกิดขึ้นก็เนื่องมาจากการเรียกร้อง การวิพากษ์วิจารณ์หรือความตื่นตัวของผู้มีส่วนได้รับผลกระทบจากการประกอบกิจการของบริษัท โดยมีได้เกิดจากการริเริ่มโดยภาครัฐเอง ทำให้เห็นว่าบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมยังไม่พัฒนาและเป็นการดำเนินการในเชิงรับหรือแก้ไข มากกว่าการป้องกัน

3. การขาดหน่วยงานในการให้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน โดยพบว่าในบางหน่วยงานที่จะมีเจ้าหน้าที่รัฐหรือฝ่ายเฉพาะ ที่ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลโดยเฉพาะในราชการส่วนกลางเท่านั้น แต่ในราชการส่วนท้องถิ่น (องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) ซึ่งบุคลากรน้อยและไม่สามารถจัดสรรบุคลากรเพื่อการนี้ได้ โดยในส่วนของกรมโรงงานอุตสาหกรรมแม้ว่าจะมีความพยายามในการเผยแพร่ข้อมูลของหน่วยงาน รวมทั้งการติดต่อข้อมูลกับหน่วยงานผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงาน โดยยังมีการกระทำผ่านสื่อต่าง ๆ ค่อนข้างน้อยโดยประชาชนจำนวนมากโดยเฉพาะในส่วนท้องถิ่นไม่สามารถเข้าถึงระบบเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ได้ และจากการสืบค้นข้อมูลความคืบหน้าหรือผลของการตรวจสอบของกรณีนี้ก็ไม่สามารถหาได้จากเว็บไซต์

4. สถาบันรับรองมาตรฐานและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมขั้นตอนของการตรวจสอบในปัจจุบันนั้นจะใช้วิธีเปรียบเทียบกับหลักฐานของการตรวจประเมิน ซึ่งมักมาจากการสัมภาษณ์ การตรวจเอกสาร การสังเกตกิจกรรมและสภาพตามความเป็นจริง ผลการวัดค่า ซึ่งผลสรุปของการตรวจประเมินนี้ ก็ขึ้นอยู่กับวิจักษณ์ญาณหรือความเห็นของผู้ตรวจประเมินทั้งสิ้น นอกจากนี้การตรวจประเมินยังขาดกลไกในการตรวจประเมินที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ อันมีผลทำให้ผลการตรวจสอบบิดเบือนจากความเป็นจริงได้ กล่าวคือจากกรณีที่เวลาจะมีคนเข้ามาตรวจประเมิน บริษัทมักใช้วิธีการนำคลอรีน หรือ จุลินทรีย์ ไปใส่บริเวณบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อลดกลิ่นให้น้อยลง

5) ปัญหาขาดการติดตาม ตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมช่วงดำเนินการ ทำให้เกิดการทำให้ไม่เป็นไปตามรายงาน EIA

4.2.2 การวิเคราะห์ปัญหาด้านเศรษฐศาสตร์

จากปัญหาการกำจัดกากของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม สามารถสรุปประเด็นปัญหาออกมาได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) ปัญหาการลักลอบกำจัด(ฝังกลบ) กากของเสีย

(2) ปัญหาการฝังกลบในสถานที่ที่ได้รับอนุญาต (ในโรงงาน/ในบริษัทที่ได้รับอนุญาต) แต่ก่อปัญหาการปนเปื้อนภายในและ/หรือภายนอกพื้นที่

ในกรณีของปัญหาการลักลอบกำจัดกากของเสียนั้นมาตรการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การปรับเงินกับผู้กระทำความผิดโดยมีกำหนดอัตราค่าปรับไปในประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรมเรื่อง การกำหนดอัตราค่าปรับสำหรับการนำขยะอุตสาหกรรมออกไปบำบัด หรือกำจัดที่มีลักษณะไม่เป็นไปตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 โดยมีรายละเอียดดังตาราง 4.1

ตาราง 4.1 อัตราค่าปรับการทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุไม่ใช้แล้วอย่างผิดกฎหมาย

ประเภทสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว	รายการ	อัตราค่าปรับ
สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่ไม่เป็นของเสียอันตราย	1. ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุไม่ใช้แล้ว ในที่สาธารณะหรือสถานที่ที่ยังไม่ได้รับความเห็นชอบจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม	20,000 - 200,000
	2. ไม่มีใบอนุญาตนำสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วออกนอกโรงงาน แต่นำไปกำจัด ทิ้ง หรือฝังในสถานที่ที่ได้รับความเห็นชอบจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม	10,000 – 200,000
สิ่งปฏิกูลที่ไม่ใช้แล้วที่เป็นของเสียจากกระบวนการผลิตเฉพาะประเภท หรือสิ่งปฏิกูลฯ ห้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2540)	1. ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุไม่ใช้แล้ว ในที่สาธารณะหรือสถานที่ที่ยังไม่ได้รับความเห็นชอบจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม	50,000 – 200,000
	2. ไม่มีใบอนุญาตนำสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วออกนอกโรงงาน แต่นำไปกำจัด ทิ้ง หรือฝังในสถานที่ที่ได้รับความเห็นชอบจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม	25,000 – 200,000

จะสังเกตได้ว่า กรณีลักลอบทิ้งกากของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม มีโทษปรับเพียง 50,000 – 200,000 บาท หากพิจารณาถึงผลเสียที่มีต่อชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัยของประชาชน ความเสียหายต่อทรัพย์สิน รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมแล้ว อาจกล่าวได้ว่าโทษปรับดังกล่าวนี้มีมูลค่าต่ำมาก นอกจากนั้นแล้วไม่มีสิ่งใดรับประกันได้อีกว่า เงินค่าปรับจำนวนดังกล่าวจะเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายสำหรับการ clean – up พื้นที่ลักลอบทิ้งกากของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม

อีกปัญหาหนึ่ง กล่าวคือ การปนเปื้อนภายใน และ/หรือภายนอกพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ฝังกลบกากของเสียอันตรายภายในโรงงาน หรือบริษัทรับอนุญาต ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ในส่วนของค่าบริการและค่าปรับนั้น ยังไม่มีการบัญญัติถึงการปรับโรงงานหรือบริษัทรับอนุญาต ในฐานะที่เป็นผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ

ประเภทกากของเสียอันตราย เหมือนกับกรณีของน้ำเสีย มลพิษทางอากาศ เสียง และความ สั่นสะเทือน ดังนั้นในการแสวงหามาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อป้องกันและฟื้นฟูความเสียหาย จากการปนเปื้อนในดินและน้ำใต้ดินในขั้นต่อไปนั้น ควรคำนึงว่าจะให้โรงงานและ/หรือบริษัทรับ อนุญาตที่ไม่ได้ล้นเกินทั้ง แต่ผลของการกำจัดอาจได้หรือไม่ได้มาตรฐานสิ่งแวดล้อมแบบภาวะการ clean – up อย่างไร

4.2.3 การวิเคราะห์ปัญหาด้านกฎหมาย

จากปัญหาในกรณีนี้ จะเห็นได้ว่ามีช่องว่างทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่าง กรมโรงงานและกรมควบคุมมลพิษ คือ กรมควบคุมมลพิษมักเป็นเป้าหมายของการร้องเรียนให้ ตรวจสอบแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนในทรัพยากรธรรมชาติ โดยกรมโรงงานมีอำนาจหน้าที่ในการ ควบคุมดูแลกิจการที่อาจเป็นต้นเหตุการปนเปื้อนที่เกิดขึ้น สิ่งที่กรมควบคุมมลพิษทำได้คือการ บ่งชี้ว่ามีการปนเปื้อนจากมลพิษใดอย่างไรบ้าง ส่วนสิ่งที่กรมโรงงานทำได้คือการตรวจตรา ตรวจสอบว่าโรงงานแต่ละแห่งได้ดำเนินการควบคุมมลพิษตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ แต่ยังมี ขาดกลไกที่สามารถพิสูจน์ยืนยันข้อมูลของทั้งสองหน่วยงานนี้ให้มาบรรจบกันว่าสิ่งใดคือสาเหตุของ การปนเปื้อนกันแน่ กรณีนี้ น่าจะเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นได้ดีว่าอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ว่าผลการ ตรวจสอบของกรมควบคุมมลพิษชี้ว่ามีการปนเปื้อนโดยสารชนิดหนึ่งสูงกว่ามาตรฐาน และชาวบ้านเชื่อว่า ปัญหาน่าจะมาจากโรงงานแห่งหนึ่ง แต่ข้อมูลเกี่ยวกับการปล่อยมลพิษของโรงงานแห่งนี้ปรากฏ ว่าผลการตรวจสอบในอดีตเป็นไปตามมาตรฐาน และเมื่อไปตรวจสอบอีกหลังเกิดเรื่องขึ้นแล้ว ผล ที่ได้ก็ยังคงเป็นไปตามมาตรฐาน

ดังนั้น หากยังคงมีการแบ่งแยกการดำเนินงานตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ของแต่ละจุด เช่นนี้อยู่ สิ่งที่เป็นอยู่อย่างยิ่งคือการกำหนดบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดิน ให้ทั้งสองหน่วยงานนี้สามารถร่วมกันตรวจสอบและเข้าถึงข้อมูลของกันและกันแบบทันทีทันใด เสมือนเป็นหน่วยงานเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการการตรวจพิสูจน์มลพิษที่เกิดขึ้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหลักๆ 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ควบคุมการประกอบกิจการที่เข้าข่ายเป็นโรงงานผ่านระบบการอนุญาตและการกำหนด เงื่อนไขในการดำเนินกิจการที่รวมถึงมาตรการในการควบคุมมลพิษ เป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมกรณี นี้ทั้งในกรณีที่เป็นกิจการจัดการของเสียธรรมดาและที่มีการขยายกิจการเป็นการจัดการของเสีย อันตรายและ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 ควบคุมกิจการที่อาจ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้ต้องผ่านกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อม เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ด้วยการกำหนดให้นำเอาข้อปฏิบัติ ในการลดและควบคุมมลพิษที่กำหนดขึ้นจากผลของการดำเนินการกระบวนการจัดทำรายงานการ วิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในใบอนุญาตประกอบกิจการที่ออกโดย กรมโรงงาน

4.2.4 ข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหา

สถานการณ์ปัจจุบันสำหรับปัญหาของการปนเปื้อนในพื้นที่ จากการตรวจสอบคุณภาพน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน รวมทั้งตะกอนดินในแหล่งน้ำผิวดิน แสดงให้เห็นว่ามีการปนเปื้อนของโลหะหนักในบริเวณพื้นที่ฝั่งกลบ ซึ่งคาดการณ์ว่าอาจจะเกิดมากในพื้นที่ของบ่อฝั่งกลบที่ 1 ส่วนปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็น จากการติดตามตรวจสอบและสอบถามประชาชนที่พักอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง พบว่ายังคงได้รับกลิ่นเหม็นเป็นครั้งคราวขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศและทิศทางลมแต่ปัจจุบันปริมาณกลิ่นเหม็นลดลง นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังที่ยังขาดเจ้าภาพหรือหน่วยงานหลักในการติดตามตรวจสอบการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง

ในกรณีนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

1) กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลักที่ควบคุมดูแลการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงงานอุตสาหกรรม การส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลการปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม และมีส่วนร่วมในกระบวนการการอนุญาตการจัดตั้งโรงงานในพื้นที่ช่วยให้กระบวนการเฝ้าระวังการป้องกันสุขภาพและการป้องกันตนเอง และลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐ-ภาคเอกชน-ภาคประชาชนได้ โดยควรมียุทธศาสตร์เน้นการทำงานเชิงรุกกล่าวคือกรมโรงงานอุตสาหกรรมควรเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายการควบคุมดูแล และติดตามผลการดำเนินงานของโรงงานอุตสาหกรรมโดยเพิ่มความเข้มงวดในการติดตามควบคุมและบังคับเอาผิดกับโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ได้ดำเนินการตามกฎหมายที่กำหนด ในขณะที่เดียวกันก็เพิ่มแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการส่งรายงานอย่างสม่ำเสมอและปฏิบัติตามกฎหมาย ในด้านอื่นๆ เช่น การให้รางวัลโรงงานดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2) สร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมหรือแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนของการมีส่วนร่วมภาคประชาชนให้กำหนดนโยบายหรือการดำเนินการต่างๆในการจัดการกับปัญหาซึ่งทำได้ทั้งทางนโยบาย เครื่องมือกลไก และทางกฎหมาย เช่นการสร้างคู่มือแนะแนวทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนแจกจ่ายแก่ประชาชนโดยเฉพาะคนในต่างจังหวัดโดยใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ การฝึกอบรมสร้างศักยภาพแก่เจ้าหน้าที่รัฐ การจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เป็นต้น

3) ควรมีหน่วยงานหลัก อาทิ กรมโรงงานอุตสาหกรรมหรือกรมควบคุมมลพิษ ในการจัดทำฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับข้อมูลในรายงานการปฏิบัติตามกฎหมายของโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนข้อมูลการผลิต การนำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองในสารเคมีอันตรายโดยใช้แบบฟอร์มการรายงานเดียวกัน และให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เพื่อเป็นกลไกให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการประกอบการของโรงงานและยอมเป็นแรงผลักดันให้โรงงานอุตสาหกรรมมีการจัดการสิ่งแวดล้อมของตนเองให้ดีขึ้นและ หน่วยงานของรัฐควรเพิ่มความพยายามในการจัดทำข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่างๆเพื่อให้เข้าถึงประชากรในระดับต่างๆที่มีความหลากหลาย และมีการประสานงานกับหน่วยงานส่วนท้องถิ่น (อบต.) ให้ช่วยเผยแพร่ข้อมูลโดยควรมีการปรับโครงสร้างพื้นฐานในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อาทิ วิทยุชุมชน กระดานแจ้งข่าว ฯลฯ

4) ปรับปรุงระบบติดตามผลของสถาบันรับรองมาตรฐานและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมต่าง โดยอาจใช้ระบบสุ่มตรวจ คือมีการเข้าตรวจโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า และส่งเสริมพัฒนาทักษะของผู้ประเมินอย่างสม่ำเสมอ เช่นมีการฝึกอบรม หรือสร้างตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการดำเนินงานของผู้ประเมิน

5) กรมโรงงานอุตสาหกรรมควรลงทุนในการพัฒนาระบบการติดตามตรวจสอบและระบบกำกับและติดตามการของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับรายงานการปฏิบัติตามกฎหมายของโรงงานอุตสาหกรรมทั้ง 4 หน่วยงานได้แก่ กรมโรงงานอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมควบคุมมลพิษควรประสานความร่วมมือเพื่อจัดระบบการรายงานให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีมาตรฐานในแบบฟอร์มการรายงาน เพื่อสร้างความสะดวกในการรายงานให้แก่ผู้ประกอบการและจูงใจให้มีการรายงานอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการเพิ่มและพัฒนาบุคลากรของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ด้านการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขของ EIA และเพิ่มสมรรถนะของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคในการทำงานนี้โดยให้ประสานงานกับหน่วยงานให้อำนาจ ซึ่งมีหน้าที่ต้องดูแลกำกับการดำเนินโครงการและหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ และพยายามสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อช่วยในการสอดส่องดูแลสิ่งผิดปกติกายในชุมชน

6) แก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการออกใบอนุญาตประกอบกิจการและกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โดยควรกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ให้ชัดเจนตามขนาดและความน่าอันตรายของกิจการว่าให้ดำเนินการมีส่วนร่วมโดยใคร อย่างไรบ้าง ทั้งนี้ การดำเนินการมีส่วนร่วมนี้ควรเป็นหน้าที่ของทางราชการที่ต้องจัดให้เกิดกระบวนการที่โปร่งใส กล่าวคือ ในส่วนของกระบวนการออกใบอนุญาตควรเป็นบทบาทหน้าที่ของกรมโรงงาน ในส่วนของกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ควรเป็นหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานที่มีอำนาจในการออกใบอนุญาต แทนที่จะเป็นเพียงแค่การกำหนดเป็นเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการไปดำเนินการมีส่วนร่วมเสียเอง อันทำให้กลายเป็นปัญหา เพราะมีการแปลงการมีส่วนร่วมให้กลายเป็นกระบวนการมวลชนสัมพันธ์และเกิดการแบ่งแยกมวลชน

7) การบังคับใช้เงื่อนไขในใบอนุญาตที่กำหนดขึ้นโดยกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ต้องมีการแก้ไขปัญหาการที่กรมโรงงานมักไม่นำเอาเงื่อนไขในรายงาน EIA ไปบังคับใช้ โดยอ้างว่าขาดความเชี่ยวชาญในการบังคับใช้ทางเทคนิคที่กำหนดโดยสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

8) การกำหนดหลักปฏิบัติราชการในการบังคับใช้กฎหมายควบคุมมลพิษตาม พ.ร.บ. โรงงาน ต้องมีหลักในการจัดการการใช้อำนาจตามลำดับความรุนแรงของการละเมิดกฎหมาย อย่าง

ในกรณีนี้ ที่มีการนำของเสียอันตรายเข้าไปจัดการในกิจการที่ได้รับอนุญาตให้จัดการของเสีย
ธรรมดาเท่านั้น จะถือว่ารุนแรงพอที่จะต้องสั่งลงโทษอย่างร้ายแรงหรือไม่ และควรมีการเก็บข้อมูล
การละเมิดกฎหมายของผู้ประกอบการไว้เป็นปัจจัยในการพิจารณาระดับความรุนแรงของมาตรการ
ลงโทษหากมีการละเมิดกฎหมายควบคุมมลพิษโดยผู้ประกอบการรายนี้อีกในอนาคต

9) ออกระเบียบในการปฏิบัติราชการให้เกิดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ระหว่างกรม
โรงงานและกรมควบคุมมลพิษ ตราบเท่าที่ยังไม่มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้แยกบทบาทและ
อำนาจในการออกใบอนุญาตประกอบกิจการออกจากอำนาจในการควบคุมมลพิษ

10) มาตรการฟื้นฟู ควรจะมีการสำรวจทั่วประเทศเกี่ยวกับความรุนแรงของปัญหา และควร
ให้หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าไปดูแล ตรวจสอบ รวมทั้งสั่งการเรื่องการฟื้นฟูของโรงงาน
ที่เกี่ยวกับการจัดการของเสียได้

11) มาตรการป้องกัน บทบาทของการกำกับและการส่งเสริมกิจการควรจะแยกออกจากกัน
อีกทั้งหน้าที่การตรวจสอบ การปฏิบัติต้องทำอย่างเข้มงวด และต้องมีการเปิดเผยข้อมูลการเฝ้าระวัง
ที่น่าเชื่อถือได้ออกมามากกว่านี้